

DEMOKRACIJA

Leto XVII. - Štev. 4

Trst - Gorica, 15. februarja 1963

Izhaja 1. in 15. v mesecu

PREPOROD SREDNJEGA VZHODA

DRŽAVNI UDAR V IRAKU

Arabski svet, nositelj nekdanje kulture se prebuja. Vihra nacionalizma, ki je nekoč preplavila Balkan, se je preokrenila proti Srednjemu Vzhodu. Kasem, junak revolucije leta 1958 je padel pod streli svojega nekdanjega »sina« in sobojevnika Arefa.

Prav gotovo se mnogi še vedno spominjajo, s kakšnim začudenjem je gledala evropska javnost na dogodke, ki so razburjali celotni balkanski polotok pred nekaj desetletji. Kulturna Evropa nikakor ni mogla dojeti, zakaj se voditelj uprov in revolucij s tako krutostjo bojujejo med seboj in si strežejo po življenju, saj jih je praktično družila ista ideja: nacionalizem. Narodi, ki so bili kulturno na višku v trenutku, ko so po Italiji in Španiji ter drugod divjale barbarske orde, so pod turško peto izgubili zavest slavne preteklosti, pozabili so na tradicije in kulturno propadali. Sele po zlomu turškega cesarstva se je ponos zopet dvignil, želja po samostojnosti, po kulturnem in socialnem napredku se je vžgala.

Nekaj podobnega se sedaj dogaja na Srednjem Vzhodu, pradamovini sredozemske kulture. Bilo bi odveč pnavljati vse zasluge, ki jih je doprinesla arabska kultura k razvoju evropskega mišljenja. Iz sličnosti dogajanj, zgodovinskih in kulturnih podobnosti si moramo sedaj razlagati krvave nered v arabskem svetu. Nikakor si ni moč zamisliti, da bi se narod, ki je stoletja in stoletja varoval svojo kulturo, se v njej krepil in je razširjal, čeprav večkrat z mečem islama, za vedno pogreznil v molk. Zgodovina se ponavlja po točno določenih smernicah, le morda s to razliko, da je pot tega ali onega naroda različna. Pri tem pa moramo iskati geografske in podobne razloge, ki pač nujno izvirajo iz drugačne tradicije življenja in ustvarjanja. Nič čudnega torej, če se v takem položaju menjujejo prijateljstva, simpatije in pokorščina, saj se nekaj podobnega dogaja vsepovsod tudi v vsaki manjši družbi. Dnevni dogodki nas silijo, da se danes intimneje povežemo z enim, jutri pa zopet z drugim.

Krvavih dogodkov pa ni moč opravičiti, kakor ni moč najti izgovor za izdajstvo. Tako zatrjujejo oni, ki le iz časopisnih vestí sodo o položaju. Revolucija pač ne bi bila revolucija, če ne bi bila krvava. Sovražstva, prestane krivice in gorje, ki jih posameznik z močno voljo lako stre v svojem srcu, množica ne more pozabiti. Človek je socialno bitje, v družbi se čuti močnega. V skupnosti je zmogel največjih okrutnosti, ki bi mu ne prišle niti na misel, ko bi bil sam.

Irak 1958/63

Danes je na dnevnem redu, revolucija v Iraku, jutri pa bomo morda zabeležili ljudski upor v kaki drugi arabski državi. Do trenutka, ko so leta 1958 privlekli skozi vrata vladne palače zmrzavajo truplo kralja Feisala, so bili vsi pripravljeni, da je bil Kasem najvidnejši kraljevi podanik. Toda Kasem je koval v svojem srcu že dolgi štirindvajset let željo, da bi se kraljevine upri in zlomil njeno moč. Celotni državni udar sta pripravili in izvršili dve brigadi: eni je poveljeval Kasem, drugi pa je vodil Aref. Prijateljstvo med voditeljema je bilo iskreno in ganljivo. Kasem je prijatelja Arefa imenoval »moj sin, punčica mojega očesa«, Aref pa Kasema »moj oče«. Toda že deset dni po končani revoluciji sta si bila prijatelja v lasih. Aref je hotel, da bi se Irak pridružil Egiptu, medtem ko je Kasem hotel ostati samostojen in voditi lastno politiko. Bagdad naj bi postal novi center arabskega na-

cionalizma. Ker je bilo v Iraku tedaj mnogo pripadnikov Nasserjeve politike, se je Kasem povezal s filokomunisti, ki so bili prav tako močni. Točno tri mesece po revoluciji se je Kasem otreseel svojega »prijatelja«. Skušal ga je prepričati, da je najbolje, če se za nekaj časa »umakne« iz dežele in prevzame mesto veleposlanika v Bonnu. Aref pa ni hotel o predlogu niti slišati, toda pred naperjenimi puškami se je moral udati. V enajstih dneh je prepotoval Evropo, nakar se je odločil, da prekrši ukaz in se vrne v Bagdad. Tu ga je sodišče obsodilo na smrt, toda Kasem ga je pomilostil in spremenil smrtno kazen v dvajsetletni pripor.

Kasem, ki je bil neusmiljen s svojimi nasprotniki se je za svojega »avarovca« zavzel z vsemi silami, kajti množica je v trenutku sodne razprave zahtevala Arefovo glavo. Nekaj mesecev kasneje mu je celo dovolil, da se je v civilni obleki vrnil v prestolnico, kjer ga je sprejel na svojem sedežu, na obrambnem ministrstvu. V treh letih se je Kasem ubranil osemindesetimi atentati, bil večkrat ranjen, nekoč celo tako hudo, da je moral tri mesece negibno preležati v strogo zastraženi sobi obrambnega ministrstva, ki ga je spremenil v pravi bunker.

Skozi štiri leta svoje vladavine je Kasem vodil lastno politiko krmarenja skozi razburkanost morje nasprotujočih si političnih sil. Nikoli se ni odprlo postavil na stran enih — zato se je upiral komunistom, ki so zahtevali ustanovitev ljudskega odporniškega gibanja — ali drugih — zato verjetno ni dal umoriti Arefa. Komunistom, ki so ga silili, naj se podvzira in dokončno očisti revolucionarno gibanje, je odgovarjal: »Naglica ni nikdar pridala«.

Kljub temu, da je odstranil z višjih položajev, je bil Kasem prepričan, da mu Aref ne bo škodoval. Toda ušel se je.

Aref je prisegel že pred štirimi leti, da se ne bo nikdar podredil diktaturi enega človeka, čeprav ga je imenoval »punčica mojega očesa«. Kljub temu, da mu je dvakrat rešil življenje si Aref ni pomišljal postaviti Kasema pred zid. Bil je namreč prepričan, da je Kasem izdal revolucijo 14. julija 1958. Izbranim strelcem, ki so izvršili smrtno obsodbo je poveljeval polkovnik Maodaoui, ki je pred tremi leti v funkciji sodnika obsodil Arefa na smrt. Prijateljstva se menjajo!

Kult osebnosti?

Mnogi evropski časnikarji so mnenja, da moramo iskati vzroke za nesoglasja med arabskimi voditelji v želji po nadvladi. Arabski nacionalizem, pravijo, se naslanja na sedanja politična gibanja. Podžiga ga želja po diktaturi, ki se kaj rada izčrpa v kult osebnosti. To naj bi bil naravni prehod oblasti poglavarja plemena, ki se povzpe do odgovornosti državnega poglavarja. Pri tem pa pozabljajo na vso kulturno tradicijo, na vpliv modernega mišljenja. Res je, da arabski svet še ni dozorel, da bi se odločil za socialni ustroj, ki naj si ga izbere. Toda to je razumljivo. Vsak narod se mora najprej otresti pretrganega nacionalizma in šele nato bo pomislil na druga vprašanja. Ne prehitujmo dogodkov in ne zahtevajmo, da bi jih arabski svet prehitel!

S takimi hipotezami in nerazumevanjem bomo samo škodovali novonastajajočim gibanjem, o katerih ne moremo reči, da so komunistična ali antikomunistična, pač pa enostavno izvirajo iz nacionalnih potreb. Bilo bi nespametno, če bi hoteli graditi hišo, kateri še nismo postavili temeljev. Svobodni svet mora samo paziti, da nastajajoči temelji ne bodo postajali zgraditve komunistične stavbe.

Saša Rudolf

POLITIČNO ŽIVLJENJE V ITALIJI

PRIPRAVE NA VOLITVE

Kljub temu, da se je parlamentarna doba komaj zaključila, se politične organizacije že pripravljajo na nove državno-zborske volitve. Poslanska zbornica je v naglici odobrila še zakonski osnutek, s katerim bodo polagoma skrčili vojaški rok od osemnajstih na petnajst mesecev. Tudi senat je zaključil svoje delo, da bi senatorjem dovolil udeležitev sej, ki jih pripravljajo razne stranke za določitev volilnega programa. Najvidnejši predstavnik strank pa že ves teden potujejo iz mesta v mesto in si utrjujejo pot za bližnje volitve. S tem pa se je pričela volilna kampanja.

Kako bodo usmerile razne italijanske politične stranke svoje volilne programe, katerim točkam bodo dale prednost?

Na to vprašanje bomo skušali odgovoriti z izjavami, ki so jih dali predstavniki Socialdemokratske stranke, Krščanske demokracije, republikancev in komunistov. Kakšne novice pa bodo vnesle ostale stranke pa za enkrat lahko samo sklepa-

mo, kajti glavni odbori strank, ki jih nismo našli se še niso sestali.

SOCIALDEMOKRATI

Prvi med vsemi se je sestel glavni odbor PSDI, kajti politični »majnik Saragat se je odpravil v Washington, kjer si bo izmenjal poglede o najvažnejših mednarodnih vprašanjih z ameriškim predsednikom. Iz Washingtona se bo Saragat, ki je po Gaitskellovi smrti postal najpomembnejši predstavnik evropske socialdemokracije, ustavil v Londonu, kjer se bo sestel s predstavniki laboristov.

Volilni program PSDI je predstavil zakladnik minister Tremelloni. »Socialdemokratska stranka je toliko zrela, da se lahko predstavi volivcem s programom, o katerem je prepričana, da ga bo izvedla in se ji pri tem ne bo treba posluževati reklamnih gesel in obljub. Italijanski volivci nočejo več programov, ki jih je moč tolmačiti na vse mogoče načine in s katerimi je lahko vsakdo zadovoljen, nočejo pompoznih obljub, o katerih že vnaprej vedo, da se ne bodo uresničile. Naš program se ne sme postavljati z marksističnim fantazijam, ne s sterilno kritiko, ne z željo, da bi bili za vsako ceno napredni. Na žalost je že dovolj strank, ki zatrjujejo, da je vse v redu in da se je treba posluževati taktike: čim slabše, tem boljše!«

Nato je Tremelloni predložil temeljne točke, s katerimi se bo treba baviti po volitvah: 1) izboljšanje in preureditev državne in poldržavne uprave; 2) moderna in sistematična priprava ter vzgoja novih delovnih moči; 3) dokončna odprava vseh onih določil, ki favorizirajo monopol; 4) ureditev in stabilizacija socialnega položaja delavcev; 5) izboljšanje in preobnova davčnega ustroja, da bo vsak obdavčen po svojih realnih zmoglostih.

KRŠČANSKA DEMOKRACIJA

Strankin tajnik Moro je govoril v nedeljo na zasedanju ženskega odseka KD. Prikazal je geslo, s katerim se bo stranka predstavila pri prihodnjih volitvah: podprite KD, ki zagotavlja obstoj demokratičnih ustanov in socialno-politični napredek.

»Mi hočemo predstavljati dvojno garancijo in sicer garancijo naravnega napredka skupnosti z namenom, da se odpravijo zastarele ustanove in da bo pravičnost zagotovljena vsem. Toda naravni proces moramo izpeljati brez večjih skokov in nevarnih pustolovščin, ki ne spadajo v ravno linijo mirne evolucije. Vedno smo trdili, da se naša politika opira na odgovornost in previdnost. Kot v preteklosti bomo tudi v bodočnosti vodili politiko obrambe demokratičnih ustanov s trdno

Slovinci in politbe

Konec aprila bomo torej imeli parlamentarne volitve. Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina, ki je po dolgotrajnem odlaganju končno le postala stvar, rasti, si bo v prihodnjih mesecih tudi morala izvoliti svoj prvi deželni svet.

Slovinci v Italiji, predvsem demokratski, na vsedrjavne stranke nevezani Slovenci, smo se tako znašli pred važnimi odločitvami, ki ne dopuščajo odlaganja. Poskrbeti bomo morali, da z volilnimi rezultati ponovno izpričamo svojo prisotnost na teh tleh. Morali bomo paziti, da ne zaigramo nobene priložnosti, ki bi nam omogočila, da si povsod, ali vsaj na enem ali drugem mestu, zagotovimo svoje lastno politično zastopstvo in predstavniške.

Dokaz o prisotnosti Slovencev kot posebne in zavedne etnične skupine je potreben, ker brez tega ne moremo uspešno uveljavljati svojih zahtev po posebnih manjšinskih pravicah. Ne smemo namreč pozabiti, da so te pravice namenjene samo tistim, ki odgovarjajo pogojem, za katere so predvidene. Če ni upravičencev, potem tudi ne bo pravic!

Kar se tiče možnosti izvolitve slov. zastopnikov v deželni svet nam zadevni zakonski predpisi še niso znani, ker zakon še ni bil odobren. Iz dobro obveščenih krogov smo pa zvedeli, da bo možnost takšnih izvolitev podana. Zato se moramo na to priprati.

viti in se tej priložnosti ne smemo odreči.

Navidezno je drugače s parlamentarnimi volitvami. Obstoječi zakon, ki te volitve ureja, nam ob današnji slovenski »bankarski razbitosti« jemlje vsako nado, da bi si lahko izvolili lastnega slovenskega poslanca. Toda na drugi strani ne smemo pozabiti, da nas je Slovencev toliko, da bi združeni in složni nekoč lahko prišli tudi do poslanca. Edino pametno bi torej bilo, da ne oklevamo in da že sedaj začnemo graditi v tej smeri.

Toda tudi če pustimo ob strani verjetnost uspeha in problem odločitve, ki bi samo na tem slo-nela, je odprto še eno vprašanje: ali si lahko dovolimo, da bi glasovali na političnih volitvah na en način, na deželnih in občinskih pa na drugi? Menimo, da mora v vsem vendarle veljati neka doslednost. Samo to je ljudem razumljivo in je tudi edino možato.

Naj bo torej sklep takšen ali drugačen, med zadržanjem demokratskih Slovencev na predstojajočih parlamentarnih in deželnih volitvah ne sme biti nasprotij in protislovij. Če gremo samostojno na ene bi bilo skrajno tvegano, če bi ne šli samostojno tudi na druge, in seveda obratno.

In končno, še tretja ugotovitev: z ustanovitvijo avtonomne dežele Furlanija-Juljska Krajina je postalo absolutno nujno, neizogibno, da zavzamemo demokratični Slovenci v vseh treh pokrajinah, ki so prešle v sestav nove enote, v vseh važnih in splošnih vprašanjih, ki preraščajo krajevo ni okvir in to so prav gotovo volitve, enaka stališča. Umesne in verjetno celo nujne bodo skupne liste, nastopanja pod istim imenom in iz istim volilnim znakom.

Ali se bo to zgodilo? S svoje strani bomo storili vse, da bi bilo tako. Kdor posluša ljudi ve, da ne zahteva tega samo hladna politična računica, temveč da je to splošna želja, splošno občutena potreba vseh slovenskih src.

Tisti, ki imajo s tem opraviti, se morajo pa zavedati, da predstavljajo naloge, pred katere smo postavljeni, za Slovence v Italiji in za naše politične organizacije, pravi izpit politične zrelosti. Če bi ga ne položili, si ne smemo delati utvar. Posledice bi bile usodne.

«Anzoategui» v rokah upornikov

Tajno gibanje skrajne levice »Narodno-osvobodilna fronta« se že dalj časa bori proti vladni venezuelskega predsednika Betancourta. Pretekli torek so člani omenjene organizacije uvedli akcijo, ki spominja na podvig kapitana Henriqua a Galvao, ki se je pred časom v znak protesta polastil portugalske ladje »Santa Maria«. Tokrat so se aktivisti polastili venezuelske trgovske ladje »Anzoategui«.

Ladja je pred tednom dni zapustila pristanišče La Guayra in je bila namenjena v Houston v Združenih državah. Uporniki, o katerih se še ne ve ali so bili na ladji, ali pa so jo napadli z lastnimi čolni, so prevzeli oblast ladje v svoje roke na odprtem morju. V Caracasu sidiijo, da je bila enotna akcija izvršena v naglici in po preštudiranem načrtu. Zaradi tega se moštvo ladje ni moglo upreti. Zgleda, da sta upornikom pomagala dva častnika.

Namen piratskega podviga je zainteresirati javno mnenje v Venezueli in drugod o dogodkih v državi in spravi v težavo Betancourtovo vladno. Predvsem je namen »Narodnoosvobodilne fronte« prepričati venezuelskega predsednika ali vsaj odločiti obisk v Washingtonu. Podčrtati pa je treba tudi dejstvo, da so se uporniki polastili ladje prav na obletnico Betancourtove parlamentarne zmage. Tiskovna agencija tajne organizacije pravi, da spada napad na ladjo v »sklop demonstracij proti štiriletnemu diktatorskemu režimu.«

Francoski aktualni problemi

Vprašanje, ki si ga danes postavljajo Francozi in tudi mnogi politiki drugih držav je naslednje: bo general De Gaulle čez tri leta, ko zapade njegov mandat se vedno ostal na predsedniškem mestu? Za sedaj bi po vsem, kar smo bili v zadnjem času priča, morali odgovoriti s pogojno pritrditvijo. Toda ob koncu mandata bo imel De Gaulle že petinsedemdeset let. Do tedaj ga skoraj gotovo francoski general obdržal v tajnosti svoje namere. Zgodovina ga uči in tudi sedanji dogodki — saj je dovolj, da se ozre v bližnjo Nemčijo — potrjujejo, da se vpliv državnega poglavarja zmanjša v trenutku, ko je govora o prekinitvi njegovega vladanja.

De Gaulle osebno se nikakor ne bi upiral sprejeti tudi drugega mandata. Francoska ustava ne določa nikakršne omejitve v tem pogledu. Po drugi strani pa je tudi res, da sta bila za časa tretje republike Jules Grévy in Albert Lebrun dvakrat potrjena za državnega poglavarja. De Gaulle je mnenja, da je naravno, da Francozi imenujejo dvakrat na najvišje mesto istega moža, če imajo vanj zaupanje. Zaradi tega je mogoče, da se bo leta 1966 odločil, da se ponovno vrže v volilni boj. Toda v sedanjih okoliščinah je mnogo bolj verjetno, da se bo umaknil s politične pozornice. Če velja zakon o podedovanju lastnosti, bo De Gaulle čez tri leta še

vedno zdrav in čil. Njegovi predniki so namreč skoraj vsi dočakali osemdeset let. Morda se bo zaradi tega odločil, da preživi svoja zadnja leta v miru.

Po drugi strani pa nikakor ne namerava ustanoviti mesta podpredsednika, ki bi ga v primeru smrti nadomestil. Ustava predvideva, da ga v takem slučaju nadomesti predsednik senata.

General se dobro zaveda, da francoski individualizem zahteva več strank, o katerih pa nima dobrega mnenja. Iz državne skupnosti izloča komuniste, toda tudi c drugih tradicionalnih francoskih strankah ne sodi mnogo bolje. Spoznal je namreč, da politične organizacije gradijo v prazno, da nimajo programov, da nimajo doktrine. Z drugimi besedami povedano: general se zaveda, da bodo v Franciji vedno delovale stranke, o katerih pa scdi, da so politično brez moči.

Ce pa torej De Gaulle ne namerava nastopiti pri volitvah leta 1966 in ne zaupa strankam, kako si zamišlja izvolitev novega predsednika? Gotovo je, da se je general poglobil v problem, toda svojih razmišljanj ni zaupal nikomur. Z neposrednimi volitvami si bo novi predsednik zagotovil ljudsko mnenje. Toda kdo bo nasledil De Gaulle? Tu bi lahko našli mnogo imen, toda nihče ne more z gotovostjo zatrčiti, koga bo general izbral.

Kongoška tragedija - tretje dejanje

Novi položaj v Kongu po priključitvi Katange - Mnogični beg iz dežele v mesta Pomanjkanje živil - Kongoški frank pada - Vzroki za nezno finančno stanje v državi, ki je zelo bogata - Kdaj bo padel zastor nad kongoško tragedijo?

Kot znano se je Combe moral vdati pritisku čez OZN, Katanga se je vključila v državno enotnost. Jasnje je, da se je vprašanje Katange zavleklo toliko časa prav zaradi labilnega stanja, ki je vladalo na celotnem kongoškem področju. Ne bo močno se spuščali v vprašanje, zakaj je po pridobitvi neodvisnosti nastalo nevzdržno stanje, kajti pri tem problemu smo se ustavili že v času najhujše krize.

Ne bo pa odveč, če ponovimo, da moramo kongoško vprašanje razumeti v luči gibanj za neodvisnost, ki so se pokazale na vsej afriški celini leta 1960. Prav gotovo bo ta letnica prešla v zgodovino črnega kontinenta, saj je bilo to leto polno dogodkov in predstavljalo rojstni datum številnih novih držav. Istočasno pa pomeni tudi leto zaključne faze propada angleškega in francoskega kolonializma. Bila je torej najobsebnostnejša v geografskem pogledu in edinstvena revolucija, kar jih pozna zgodovina. Toda nikar ne mislimo, da je bila ta revolucija tako krvava kot na primer francoska, sovjetska ali španska. Stevilo mrtvih znaša 18.000 ljudi, to se pravi, da je v enem letu padlo približno toliko žrtev, kot jih je umorila giljotina v enem svetnem dnevu.

Kongoška tragedija pa se tudi v vključitvi Katange še ni zaključila. Če bi je lahko primerjali dramam v petih dejanjih, tedaj bi rekli, da smo v sedanjem polju prišli do tretjega dejanja. Prvo dejanje predstavlja podelitev neodvisnosti, drugo razdore državne enotnosti, tretje pa sedanje stanje, v katerem se iz dneva v dan dogajajo nove razburilne stvari. Položaj se hipoma spreminja. Od trenutka, ko je Kongo postal neodvisen pa do konca drugega dejanja je kongoški frank enajstkrat manj vreden. Od tedaj pa do pridružitve Katange je kupna vrednost franka še petkrat manjša. Nihče ne bi mogel odkriti pravega razloga za zmanjšanje njegove vrednosti. Nekateri zatrjujejo, da so ostanki katangskih upornikov vrgli na trg 1200 milijonov frankov, ki so izginili iz elisabethvillske banke in ki bi jih morala dobiti osrednja vlada.

V Kongu se živi zelo slabo. Življenje je iz dneva v dan dražje. Primanjkuje živil. Črnci in belci se postavljajo v dolge vrste pred praznimi trgovinami in upanju, da se jim bo posrečilo nakupiti vsaj najpotrebnejše stvari. Tatov je vedno več. Res je sicer, da se ta nadloga širi tudi po drugih afriških državah. Toda v Kongu je stanje najslabše. Milijoni in milijoni malih tatov poberejo vse, kar jim pride pod roke. Polja je prazna. Nihče ne ve več obdelovati zemlje. Leopoldville se stalno veda. Iz dneva v dan prihajajo množice Kongožanov, ki si v predmestjih gradijo barake iz vsakršnega odvisnega materiala. Nastala so cela nova predmestja barak.

Zakaj beže kmetje iz dežele? Razlog, ki nam pojasnjuje ta problem prikazuje v pravi luči mentaliteto Afričanov. Tu imamo opravljača z znanstveno dokazanim pojavom, ki pa nikakor ne gre v glavno odgovornost voditeljem, ki jih je poslala OZN. Kongoški kmetje niso zapustili svoje zemlje iz želje po pustolovščinah, pač pa iz enostavnega razloga, ker si z službo ne morejo več nakupiti steklenih okrasov in ostalega kifa. Trgovci ne prodajajo več oglje, uhanov in podobnih ozaljškov, kajti gospodarstveniki OZN so dolocili, naj država ne troši tuje valute

za nakup kifa. Kolika napaka! Pozabili so, da so Evropejci zasedli Kongo s prodajanjem ozaljškov. Kič je socialna potreba Kongožanov in ni muha, kot mislijo prišelci. Afričan, ki dela na plantažah in ki ne more potrositi svojega prislužnega denarja za ozaljške, nima več razloga, da bi še nadalje delal. Zaradi tega se raje odpoje delu, kot pa da si ne bi mogel privoščiti najelementarnejših potreb. Čim pa je zmanjkal na trgu kifa, je zmanjkalo tudi moke. Toda to je samo en razlog za beg z dežele.

Belci, ki so se z bali labilnega stanja v Kongu so odpotovali v Evropo in zapustili na plantažah črne delavce. Ti pa so bili vajeni dolga stoletja delati pod kontrolo belcev, brez katerih se čutili osamljeni. V njihovih dušah se zbira strah pred osamljenostjo in preveliko odgovornostjo, ki je niso bili vajeni. Zato se množično selijo v mesta, kjer se v večji družbi čutijo mnogo bolj varne.

Naloga belcev je torej, da se vrnejo na svoja mesta in s tem pripomorejo k napredku tako bogate dežele. Toda vrniti se je treba takoj, kajti že jutri bo lahko prepozno. Kongoški položaj se bo prejel ali slej reši; Afrika bo ostala. S tem pa belci ne bodo pripomogli samo razvoju države, pač pa bodo zagotovili svojim sinom bodočnost. Vrnitev pa bo pripomogla tudi Evropi. Pomisliti moramo samo na dejstvo, da so države Skupnega evropskega tržišča naložile velike kapitale za razvoj novimi afriškimi državami velika.

Kdor se spozna na gledališče in na dra-

matiko nam bo lahko pritrnil, da je pri dramam v petih dejanjih nemogoče napovedovati konec, ko smo si ogledali šele tretje dejanje. Edinole kar zanesljivo vemo je, da se bo kongoška tragedija končala. Znakrat pa še ne moremo uganiti, katera osebnost se bo morala umakniti, kdo bo še žalostno končal, kdo bo izgubil svojo čast in kdo bo masčevan. Od leta 1960 je Kongo napravil velik korak naprej, čeprav zelo počasi. Centralna vlada je spravila pod svoje okrilje vse ločene province. Republika vlada se je okrepila. Vojska, ki je čeprav trenutno impotentna je prešla pod nadzorstvo Mobutuja, ki slovi kot odlični organizator. Etnične razlike so se polagoma uravnale. Pri tem pa moramo na žalost še vedno izuzeti pokrajino Kasai, kjer se črnci Baluba še vedno upirajo enotnosti. V osredju države se belci počutijo varne. Gizenga, ki je hotel ustanoviti lastno provinco na vzhodu države in jo podrediti sovjetskemu vplivu je končal v zaporu. Osem stotov zlata, ki ga je Gizenga spravil pred svojim padcem v Egipt se bo vrnilo v državo. Razni mali gospodje, vladarji provinc so končali tragično.

Cete Organizacije združenih narodov so napravile red v Katangi. S tem pa se je ameriški politiki v Kongu posrečilo uresničiti dva cilja: zmanjšati sovjetski vpliv in združiti Kongo.

Kakšen pa bo zaključek kongoškega vprašanja pa tudi v sedanjem trenutku še ne moremo reči.

G. R.

Francoska sodišča na zatožni klopi

Pred vojaškim sodiščem se zagovarja devet obtožencev, ki so pripravili atentat na generala De Gaulle. Sodna razprava bi prav gotovo ne vzbudila preveč hrupa, če ne bi sodišče istočasno obsodilo tudi zagovornika, rekoč, da izlorablja pravice, ki mu jih daje na razpolago njegov poklic. Odvetnik Isorni ne bo smel, tako pravi obsodba, tri leta izvrševati poklica. Obsojeni odvetnik je v Franciji zlec znan, saj je v preteklosti branil maršala Pétiana in Roberta Brasillacha.

Državni tožilec je celo zahteval, da se Isornija črta iz seznama odvetnikov, ker je prebral na razpravi proti atentatorjem pismo nekega bivšega sodnika, s katerim je spravljal v dvom nepristranost polkovnika Rebuola, ki je bil član razsodišča. Tako je deseti obtoženec — sodba proti devetim atentatorjem je prešla na drugo mesto — zaprosil svoja kolega Tixier-Vignancoura in Francoisa Mitterranda, naj ga zagovarjata. Toda Mitterrand je poslanec in ni nikakor dobil avtorizacije, da obtoženca lahko brani. Zato je prevzel obrambo samo Tixier-Vignancour. Prikazali bomo v nekaj besedah potek razprave, da si bo bralec lahko ustvaril sodbo o francoskem vojaškem sodišču.

Poglejmo si, na katere točke se naslanja, je pričel zagovornik, »neusmiljena zahteva državnega tožilca. Pismo, ki ga je obtoženec prebral na razpravi, naj bi prišlo izpod peresa neresnega človeka. To pa se pravi, da gospod javni tožilec sramoti bivega sodnika. Odvetnik Isorni, ki ima za sabo 32 let odvetniške kariere je prav gotovo pred branjem skrbno preučil in se prepričal, ali zatrjevanja odgovarjajo resnici. Sele nato je opravil svojo dolžnost zagovornika. Zelo žal mi je, da moram gospodu javnemu tožilcu povedati, da je sodnik, o katerem sodi, da je neres-

sen, bil oficir in sodnik na rastatškem sodišču od prvega avgusta 1947 pa do 31. decembra 1949. Državni tožilec je skušal v svojem poldrugo uro trajajočem govoru prikazati, da je pisec prebrnega pisma neresen. Kljub temu pa bi ga moral dobro poznati, saj je bil precej časa na istem rastatškem sodišču.

Po teh besedah, ki so v dvorani vzbudile precej hrupa je general, kateremu so bile namenjene, prebledel. Toda zagovornik je nadaljeval še z močnejšim glasom: »Da gospod javni tožilec, tudi bivši sodnik vaš dobro pozna! Avtorja pisma sta večerj zaslila dva funkcionarja policije. Jaz sem mnenja, da je pisal, kot mu je narekovala vest. Ko je spoznal, da sodnik Rebuol vedno predvsem obsoditi, je čutil, da mora o tem obvestiti zagovornika. Dovolite mu, da priča. Vi hočete izbrisati odvetnika Isornija samo zato, ker se piše Isorni. Ne zaradi besed, ki jih je rekel večerj, pač pa zaradi sumnje, da je eden izmed ministrov na oblasti v povezavi z O.A.S.«

Kasneje je spregovoril obtoženec, odvetnik Isorni: »Dolgo let se zagovarjam politične obtožence. V času odpora sem branil komuniste in člane odpora pred posebnimi sodišči. Med alžirsko vojno sem zagovarjal Alžirce. Če me izbrisate iz odvetniške zbornice, boste izbrisali tudi vse moje delo!«

Nadalje so branilci skušali dokazati nezakonito prisotnost polkovnika Rebuola med sodniki. Zahtevali so, da zamenjajo Rebuola z drugim sodnikom. Toda bilo je vse zaman.

Odvetnika Isornija so obsodili na triletno prepoved izvrševanja poklica. Obsojene se je prvi obsodbi priključil kasacijsko sodišče, čeprav obsodbe vojaškega sodišča ne dovoljujejo priziva. Odvetniki so se na vsi moči trudili, da bi zavlekli sodno razpravo preko 24. februarja, ko po zakonu preneha moč vojaškega sodišča. Toda vlada je prehitela odvetnike. Pripravili so zakonski osnutek, ki ga bo moral parlament odobriti pred 24. februarjem in ki pravi, da bodo vojaška sodišča morala zaključiti razprave, ki so jih začele pred tem datumom.

Minister za informacije je dogodke komentiral z naslednjimi besedami: »Ne bi bilo prav, če bi dovolili, da se sodna razprava v Vincennesu izpridi v parodijo pravice po krivdi neresnosti nekaterih odvetnikov.«

UMRL JE LEGENDARNI JUNAK Abd El Krim

V sredi v Kairu preminul legendarni junak Abd El Krim, voditelj maroških upornikov proti francoski in španski nadvladi. Pokojnik je bil star osemdeset let. Preživel je dolgih 36 let v pregonstvu in to od dneva, ko se je predal Francozom po šest let trajajočemu boju proti združenim špansko-francoskim silam.

Abd El Krim je v tem času večkrat zatrdil, da se ne bo vrnil v Marok preden se ne bo tamkajšnja oblast cetrlesla še zadnjih vezi z evropskim imperializmom. Pred nekaj meseci pa je dejal, da se bo maja letos vrnil na rodno gorovje. Toda smrt mu ni dovolila, da bi izpolnil svojo obljubo. Iz Kaira bodo sedaj prepeljali njegovo truplo v domovino.

Abd El Krim Kataby se je rodil leta 1863 v berberski družini, ki je imela velik vpliv pri ostalih plemenih, ki prebivajo na gorovju Rif. Leta 1912 se je pričela francoska zasedba srednjega in južnega Maroka. Tedanji sultan kolonialnega protektorata je sprejel okupacijske čete in s tem vzdignil odpor pri ljudstvu.

Ko so španske čete zavzele sveto mesto Chechouen, se je plemo Abd El Krima uprlo. Njegov oče je leta 1920 povečeval prvemu okupatorjem upor proti španskim okupatorjem, vendar pa je bil premagan in mladi emir Abd El Krim je bil leto dni ujetnik v Španiji. Ko se je vrnil na domače gorovje, je Abd El Krim prisegel, da bo z gorovja Rif pregnal tujce. Okoli sebe je zbral številne vojščake in se umaknil na težko dostopne kraje v gorovju. Od tu je pričel gverilo proti Špancem.

Uspehi v vojni proti Špancem so pridobili mlademu emiru zaupanje pri vseh maroških plemenih. Poveljeval je vsem plemenom z gorovja Rif, kjer je ustajal zavzela širok krog. Španci, ki so bili slabo opremljeni so utrpeli velike izgube. V sami bitki pri Anoualu je zgubili nad dvajset tisoč mož.

Abd El Krim se je tudi uprl vodstvu rabatskega sultana, katerega je obtožil, da sodeluje s sovražniki. Zaradi tega se je proglasil za maroškega sultana. Pošiljal je tudi diplomatska zastopništva v razne evropske države in želji, da bi priznali njegovo vlado, saj se je Abd El Krimova oblast razširila na skoraj celotno maroško ozemlje. Leta 1925 pa se je zaradi številnih obmejnih incidentov vpletel v vojno tudi s Francozi. Tako se je pričelo zadnje leto vojne. Tedaj je Abd El Krim prikazal vse svoje strateške in vojaške sposobnosti. Toda Francozi in Španci so se domenili za skupen nastop proti upornikom. Združene vojaške sile je vodil francoski general Pétian.

Berberski vojak si se junaško upirali mnogo močnejšemu sovražniku, toda končno so se morali leta 1926 udati. Abd El Krima so Francozi ujeli, vendar pa ga niso obsodili na smrt, kajti njegova popularnost je bila prevelika. Kasneje pa so ga obsodili na izgnanstvo in ga konfinirali skupno z njegovimi ženami in otroki na neki otok v Indijskem oceanu. Kljub temu pa so maroški uporniki nadaljevali z gverilo še nadaljna štiri leta.

Leta 1947 se je Abd El Krim posrečilo, da je zapustil otok in se nastanil v Kairu. Od tu je vodil »Urad Maghreba« - urad za osvoboditev severne Afrike.

Slovinci odklanjamo komunizem ker ljubimo svobodo

Trije slovenski svetovalci v goriškem občinskem svetu, izvoljeni na SLOVENSKI LISTI z znakom lipove vejice, so svobodni in ravnajo po svoji vesti ter prosto glasujejo za sklepe in zadeve, ki koristijo občanom, zlasti občanom slovenskega jezika.

Pri takem stvarnem zadržanju zanjejo naši svetovalci lepe uspehe in so deležni priznanja močnatosti in poštenosti.

To neizpodbitno dejstvo gre na živce italijanskim komunistom, ki so osamljeni, socialno nepodani in zaman stremijo po prevzemu oblasti, da bi uvedli diktaturo in odpravili človečanske svobode ter zaslužili kmeta in delavca, sploh vse državljane.

Zaradi tega se italijanski komunisti že od decembra 1962 spravljajo na dr. Sfiligoja, ki v občinskem svetu govori v imenu svoje skupine, ter mu smešno in lažno očitajo, da je potegnil s fašisti in da vodi politiko udinjanja demokristjanov, ki da so hudi nacionalisti, šovinisti in proti Slovincem.

Začeli so napadati dr. Sfiligoja na občinski seji, nadaljevali so z lepaki, v »Delu« in z letaki. Prvi, ki ga je napadel, je bil komunistični svetovalac Bergomas.

Dejstva govorijo

Dejstva pa govorijo drugače in nekaj jih tu navajamo.

Na seji 28. decembra 1962 je občinski svet razpravljajal najprvo o odstupu dveh socialistnih demokratov (saragatovcev) iz občinskega odbora, nato o komunističnem predlogu za zaupnico županu in odboru, potem o izvolitvi dveh novih odbornikov in končno o raznih delih v znesku kakih 900 milijonov lir, med katerimi je bilo tudi 335 milijonov za preureditev in zgraditev novih poslopj za slovenske šole.

Naši svetovlci so takoj spoznali komunistično nakanu. Če bi namreč bila izglasovana zaupnica županu in njegovemu odboru, bi morala župan in odbor takoj odstopiti in zadeva slovenskih šol bi ne bila prišla niti v razpravo.

Zato so naši svetovalci glasovali proti komunističnemu predlogu za zaupnico županu in odboru, kar je prejel samo sedem glasov proti štirinajstim. Misovci so tudi glasovali proti komunističnemu predlogu, toda z izrecnim posundarkom, ki je na zapisniku, da s tem ne mislijo potrditi župana in demokristjanski odbor.

Da komunistično nakanu še bolj odbijejo, so naši svetovalci podprli demokristjanski odbor z glasovanjem za dva nova demokristjana v odbor na mesto dveh cmenjenih socialistnih demokratov.

Tako je svet lahko sprejel sklep, da se preuredijo in tudi nanovo zgradijo razna postopja za slovenske šole v skupnem znesku 335 milijonov, kar so naši svetovalci predlagali že leta 1961.

Posredovanja v Rimu

Demokristjanski minister Medici je 21. julija 1960 sprejel v Rimu dr. Sfiligoja in dr. Kacina, ki sta šla posredovat za uzakonitev slovenskih šol. Minister jima je dal besede in šole so bile Slovincem priznane z zakonom št. 1012 od 19. julija 1961.

V ponedeljek 28. januarja je goriška SDZ izročila v Goriči ministru za prosveto pismo s prošnjo, naj pospeši vse ukrepe, ki so v zvezi s tem šolskim zakonom, zla-

sti ureditev proforskega in učiteljskega staleža, in naj pri tem upošteva, da so mnogi izmed njih v službi že osemnajst let in ne smejo biti oškodovani na svoji službeni poti.

Kdo se veže z misovci?

Dr. Sfiligoj ne spi. Njegovi prijatelji, dr. Kacin in drugi, tudi ne!

Podpisnica članka v »Delu«, M. S. to je MARIJA SELLI (tako zagotavljajo) je rojena SELIC. Vprašujemo jo, zakaj ne da vrniti slovenske oblike svojemu primku?

Komunistični občinski svetovalac Bergomas je bil fašist v času, ko je dr. Sfiligoj bil v fašističnem zaporu, saj je bil na dveh zgodovinskih procesih obsojen na skupnih 40 let težkega zaporu.

V soboto 26. januarja so komunisti in misovci v parlamentu skupaj glasovali za nezaupnico vladi, ki jo sestavljajo demokristjani, republikanci in socialni demokrati, italijanski socialisti pa podpirajo.

Kdo hodi z misovci in išče njihovo pomoč, dr. Sfiligoj in ostala dva slovenska svetovalca ali komunisti?

Dr. Sfiligoj je od svoje mladosti z narodom: z njim živi, se zanj bori, z njim trpi. Tako dr. Kacin in drugi prijatelji, izobraženci, kmetje in delavci.

Vedno za obrambo naše manjšine

Slovenska demokratska zveza je nastala v kritičnem času za obrambo Slovincem pred nasiljem komunizma in za obrambo pravic Slovincem v Italiji.

Nam Slovincem gre za obstanek, zato terjamo popolno narodnostno zaščito, ko smo drugih življenjskih pogojev že bolj ali manj deležni. Od te zahteve ne odnehamo. To dolžnost do naše zaščite imajo vse italijanske stranke, demokristjanska in druge. Tu ni izgovora, ni izjeme.

Lani so komunisti res predlagali našo zaščito v okviru regionalnega statuta. Toda svoj predlog so kmalu umaknili, ne da bi ga dali v parlamentu na glasovanje. To so storili potem, ko je demokristjanski minister Medici dejal, da vlada drugače poskrbi za nas. Če bi komunisti bili za našo zaščito, bi pri svojem predlogu vztrajali. Toda oni so samo zvijačni dialektiki in bi se nas Slovincem radi posluževali samo kot kakih koristnih tepcev. Pa se nas ne bodo!

Mi Slovinci v Italiji, recimo na Goriškem, zapuščeni od tiste sile, ki nam je dala sto in sto obljub ter nam istočasno grozila z vsem mogočim, ako se bomo vdali komur ali čemur koli drugemu kot komunizmu, smo prepričani sami sebi. Ako hočemo doseči kako pravico ali ugodnost, se moramo obrniti na vlado ali pa na tiste stranke, ki vlado sestavljajo in jo podpirajo. V takem položaju nimamo druge izbire, kot da smo lojalni in da podpremo demokracijo, tisto demokracijo, v katero smo verjeli, ko smo se v preteklosti upirali in trpeli. V to demokracijo verjamemo tudi danes; verujemo, da bo vedno popolnejša in da bodo časi vedno boljši.

Odločno pa odklanjamo vsako komunistično čevkanje in zapeljevanje, ker ne maramo v pogubo.

Pridobitve v demokraciji

Kot realisti ne moremo mimo dejstva, da živi naš človek v republikanski demo-

kraciji, za nastanek katere je s svojim odporom proti fašizmu mnogo doprinesel in pretrpel, v boljših pogojih kot živijo kmetje in delavci pod komunizmom.

Navajamo sledeče:

Vsi slovenski kraji na Goriškem imajo vodovod z državno pomoč. Tudi na Oslavju, Sentmavru in na Gradiškuti v okolici Gorice imajo napeljavno vodo.

V Steverjanu, v Jamljah, v Jazbinah, na Plesivju in v Rupi imajo nova šolska poslopja.

Nekatere ceste so že urejene, druge so na tem, da bodo.

Za javne zgradbe v treh slovenskih občinah je zdaj predlaganih še 150.725.000 lir, in sicer: 1) za razne potrebščine in šolska poslopja v Doberdolu, v Sovodnjah, v Grabljah, v Rupi in na Vrhu sv. Mihaela v znesku 41 milijonov lir; 2) za ceste v Doberdolu, v Sovodnjah in v Steverjanu v znesku 74 milijonov in 725 tisoč lir; 3) za števerjanski vodovod še 35 milijonov lir, potem ko jih je občina dvajset že prejela.

Lepo število delavcev in kmetov razpolaga pri nas z zasebnim motornim vozilom, z osebnim avtomobilom, s kamioni in traktorji ter drugimi kmetijskimi stroji, kar je znak nekega blagostanja.

Za nakup traktorjev in sploh kmetijskih strojev pa prispeva vlada s tridesetimi oziroma osemindesetimi odstotki celotne tržne cene. Država nudi pomoč kmetom tudi za nakup novega zemljišča, za obdelovanje zemlje, za nove nasade, za zgradbo hlevov itd.

Kmetje najdejo veliko pomoč tudi v okviru zakona za gorske predele in pa v okviru »zelenega načrta« za dvig in pospeševanje kmetijstva.

Kmetje bodo lahko sami prodajali svoje prideleke na drobno, z obrtnico, ki jim jo izda župan.

Za nova stanovanja delavcem je parlament meseca januarja volil na predlog vlade tisoč milijard lir: država jih bo v ta namen dala 280.

Izvajanje deželne avtonomije s pestrnim gospodarskim načrtom prinese s seboj, tako upamo in želimo, še nadaljnje ugodnosti slovenskemu delavcu, kmetu, trgovcu in obrtniku.

Naš kmet je sam gospodar na svoji zemlji in uživa vso to pomoč.

Zdaj vprašamo italijanske komuniste, ali imajo kmetje in delavci take ali podobne ugodnosti v komunističnih režimih?

Odgovor mora biti sila kratak, saj so tamkajšnje razmere vsem dobro znane.

KOMUNISTI ITALIJANSKE PARTIJE, NE NOSITE SVOJEGA MASLA NA SONCE!

Ob vseh teh ugodnostih pa mi Slovinci ne smemo pozabiti na našo popolno narodnostno zaščito, ki je za naš narodni obstoj še važnejša.

Zato pozivamo vlado in vse odgovorne italijanske stranke, da nam te od Boga dane pravice ne odrekaajo, saj nas ustava priznava za enakopravne državljane.

Slovinci, pogumno naprej po zadržani poti! Zaupamo svojim voditeljem in zvesto podpiramo slovenski program. Ustava mlade italijanske demokratske republike ukazuje našo zaščito. Zato nam zaščitni zakon pritiče. Terjajmo ga, zvesti ustavi, demokraciji in slovenski poštenosti.

Februarja 1963.

SDZ V GORICI

Gaitskellov naslednik

Kdo bo naslednik pokojnega voditelja britanske laboristične stranke? Na to vprašanje so skušali odgovoriti angleški časnikarji, ko so izvedeli za prve podatke o prehodnih volitvah za Gaitskellovega naslednika. K tem prehodnim volitvam so se prijavili trije kandidati, ki predstavljajo strankine ključne moze. Ti moze so: Harold Wilson, George Brown in James Callaghan. Wilson je prejel 115 glasov, Brown 88, Callaghan pa 41.

Za dokončno zmago pri prvih volitvah bi moral kandidat prejeti število glasov, ki bi bilo večje od skupnega števila prejetih glasov ostalih dveh kandidatov. Kot smo torej videli si Wilson, ki je prejel največje število glasov, ni mogel zagotoviti takojšnje zmage. Drugo in dokončno glasovanje, na katerem bo izvoljen Gaitskellov naslednik se bo vršilo prihodnji teden. Tedaj bomo zvedeli, kdo bo zasedel vodilno mesto v stranki, ki je ostalo prazno 21. januarja.

Rezultati volitev — volili so samo laboristični poslanci — so prikazali, da so se uresničila predvidevanja. Predstavniki levice Harold Wilson, ki uživa velik osebni sloves je resnično dosegel največje število glasov. Desničar Callaghan pa je odzvel sedanjemu podpredsedniku Brownu številne glasove.

Večina članov stranke bi zelo rada videla na odločilnem mestu Browna, kajti dosedanj podpredsednik stranke bi sprejel klasično Gaitskellovo politiko, ki je imel večji ugled pri strankinih simpatizerjih, kot pa pri samih aktivistih. Vendar pa ostaja dejstvo, da bodo volili poslanci, pri katerih je mnogo boljše zapisan Harold Wilson, ki v svladu v senici zavzema mesto kanclerja.

Včeraj so se zaključile volitve za novega leaderja laboristične stranke. Wilson je prejel 144 glasov, medtem ko je Brown dosegel 103 glasove. Novi leader je univerzitetni profesor ekonomskih ved. Leta 1945 je bil izvoljen v parlament, nakar je bil dve leti kasneje pod Attleejem ministar za gospodarstvo.

France Prešeren v pesmih svojih častilcev

France Prešeren je bil vzornik mnogih slovenskih pesnikov: občudovali so oblikovno in vsebinsko dovršenost njegovih poezij — občudovali pa tudi njegovo pogumno ljubezen do naroda in vero v jasnejšo dobo slovenske zgodovine. Videli so v njem prvega poeta — mojstra, ki je s svojim življenjem in delo, pokazal, kakšen bodi pesnik. Zato so mnogi v svojih pesmih izpovedovali ljubezen in hvaležnost, ki sta jih vezali na Prešerna, telesno sicer mrtvega, duhovno pa živega v njih mislih in prisotnega v njih zavesti. Prešeren kot človek jim je bil blizu (tako kot je blizu nam), ker je veroval, upal in ljubil, ker je sprejemal udarce kot del neizbežne usode — ker je čutil, da je njegovo poslanstvo, nositi v prsih "pekel ali nebo". Tudi ko od svojega pesniškega dela ni mogel več pričakati nič drugega kot le še nove nadloge in bridkosti, ni obupal. Edino plačilo mu je bila zavest, da izpolnjuje dolžnost, ki jo ima vsak umetnik do svojega naroda in do človeštva vobče: da je glasnik visokih, spodbudnih in plemenitih idej.

Prav zaradi zvestobe temu poslanstvu je bil Prešeren tako drag vsem, ki so po njegovem zgledu stopali vsak po svoji poti na slovenski Parnas. Nekdaj so se študentje učili Prešernovih pesmi na pamet in jih navdušeno deklamirali. Poznali so iz njih Prešernovo notranjo pobudo in jo predčevali drugim za zgled in v spodbudo. Čujmo, kakšne besede polaga umirajočemu pesniku na jezik Josip Stritar v pesmi »Prešernova oporoka«!

JOSIP STRITAR:

Prešernova oporoka

Mračni se; noč mi skoraj svet zakrije,
na veke trudne zameže oči.
Naj bo! Naj beli dan jim več ne sije,
dovolj so gledale, kaj svet trpi;
čas, da srce ubogo si počije,
nemira vednega se oprosti.
Končan je truda polni pot; pokoja
željno je truplo, željna duša moja.

A preden v kraj, kjer spijo bolečine,
v kraj večnega miru nastopim pot;
kjer up in strah, srca nepokoj mine,
kjer hrepenenja ni, strasti in zmot:
povzdignem se iz srca globočine
glas tebi, mili moji slovenski rod!
Čuj pevca, ki umira, oporoka —
v spomin, v srce si vtisni jo globoko.

Drevo v domačo vsadil sem dobrovo,
ki ne rodi ga zemeljska pomlad;
sladko ti diha blagi cvet vonjava,
telo in dušo ti oživlja sad;
pod njim položi v senco vročo glavo,
uteši bolečine njen ti hlad:
jaz vsadil sem drevo ti v zemlji tvoji,
ti brani, brani ga, ti zvesto goji!

Gorje narodu, ako slep zameta
nebeške poezije blagi dar:
za svetnim blagom vedno spehan leta,
dejanja vodita mu prid in kvar;
iz srca globočine pesem peta
srca ne dviga, blaži mu nikdar!
Gorje, Sloven, ti, ako perva vila
jokaje bi kedaj te zapustila!

Ti mladi rod! Oči zaupajoče
v te upirajo pogled poslednji svoj;
če v tebe ni mi upati mogoče,
kako bi mirno ločil duh se moj?
Ti boje doživljal duševne vroče —
ko pride dan, na mestu svojem stoji!

Za dom, svobodo bori se, resnico,
za bratroljublje gori in pravico!

Nikdar te v boju slepa strast ne vodi,
ne moti te, kaj dela ona stran;
orožje v svetem boju sveto bodi,
srce naj čisto bo in čista dan!
Ti milo druge, sebe ostro sodi:
zgled blagodušja bode naj Slovan!
Sovražstvo naj ti bode vedno tuje,
brat brata naj nikdar ne zaničuje!

Prikaže se na svetlem ti prestoli
malik — zlata ti kaže blesk, rekoč:
»Glej, to ti dam, pokleni ter me molia!
Tedaj kreposti svoje kaži moč!
Nikjer, nikdar v krivico ne privoli,
sovražni dela, ki rodi jih noč;
pravice domovine svoje brani,
njej v izkušnji vsaki zvest ostani.

Ime slovensko tebi sveto bodi —
ne srami ga, sramiti ga ne daj!
Da bode spoštovano med narodi,
surovosti, podlosti ne pozna;
povsod naj plemenitost tebe vodi,
ta pravega Slovenca znači naj!
To prosi pevec te umirajoči,
to mu obljubi — rad potem se loči.

To duhovno oporoko, naročilo živim, je v umirajočem Prešernu videl štiridesletni Josip Stritar, literarni vzgojitelj in tudi sam pesnik. Veliko neposrednejša od njegovega dolgega in oblikovno skrbno izdelanega slavošpeva Prešerna je kratka pesem, ki jo je napisal Fran Levstik: zgoščena je in jedrnat. Nastala je leta 1852, ko so rodoljubi na pokopališču v Kranju postavili Prešernu kamenit nagrobnik. Prešeren je bil tedaj še zelo blizu vsem, saj so minila komaj štiri leta od njegove smrti... Zlasti Levstiku, ki je — poln ognja in velikih načrtov — izpolnil komaj enaindvajset let. In ta fant je za priložnost postavitev nagrobnika napisal sijajno pesem. »Na grobu Prešernovem«.

FRAN LEVSTIK:

Na grobu Prešernovem

Ko zvezde luč, poprej nikdar poznane,
prisvetil nam tvoj duh je iz noči;
»al' roži so le kratke ure daneta
za tvojo zgodaj nam oko rosi
na grob, kjer tvoja struna mila
je vmlaknila.

Pa tvoj pepel naj tihi mir pokriva,
ti, hitro zvet, veliko si končal,
objema te mladika večno živa;
dokler svoj jezik bo Slovan poznal,
srce bo tvoja struna mila
mu budila!

Pršernovo težko, boj s krivici in krivici polno življenje tudi pesniku Antonu Medvedu ni bilo tuje: tudi Medved se ni dobro počutil v svojem času in med svojimi sodobniki. Tudi za njegovo poezijo se javnost ni navduševala; želela je drugačne umetnosti. In vendar je Medved izpovedoval podobne ideje, poveljeval enake vrednote — kot duhovnik seveda v drugačni obliki. Umetnik pa, ki mu življenje mnogokaj odreče, ima eno veliko upanje: da mu bo priznanje izrečeno po smrti... in da bo tedaj izpričano, da ni zaman živel in ustvarjal.

Slovinci so se zlasti stoletnice Prešernovega rojstva slovesno spominjali. Ta-

krat leta 1900, je nastala zanosna Zupančičeva domovinska himna z naslovom, »Pesem mladine«. Ker pa je bolj kot slavošpev pesniku protest zoper takratne klavirne razmere na Slovenskem, jo tukaj samo omenjamo. Zda si bomo ogledali Medvedovo »Prešernu« in iz nje videli, kako se Slovenci pripravljajo, da svojemu genialnemu pesniku postavijo v Ljubljani spomenik.

ANTON MEDVED:

Prešernu

Počivaj mirno, pevec dragi,
ki rano miru si oddal;
Po sreče jezne zadnji zmagi
sprejel te Karanov je brod.

Leži pred nami drobna knjiga
nesmrtnih tvojih poezij.
Tvoj duh nas greje, drami, dviga,
kot mokre cvete solnca sij.

Ti pevec večne nam veljave,
ti prerok jasnih nam vremen,
klicar ti domovinske slave,
trpin in mučenik — Sloven!

Za ogenj narodne ljubezni,
za neustrašeni tvoj klic
sovražniki so nate jezni
metali kamenje krivic.

A ti si trpel neomanjen
in ti si zidal spomenik,
ki zdaj stoji tako sijajen
med vrstami slovenskih knjig.

Najblazjega srca zrcalo
iz pesmi tvojih sije zdaj.
O nič ti ni življenje dalo,
vsaj nekaj ti posmrtnosti daj!

Na sredi domovine složne
privrasti drugi spomenik:
lic tvojih črte milotožne
izklesli v marmor umetniki!

Z visokega prestola gleda
na ljubljani slovenski svet,
a nate gleda v svoji sredi
še pozní vnuk, ponosa vnet.

Tam stoj, tam čakaj, slavomiren,
kdaj srečen, močen bo Slovan,
ti naš nezabljeni Prešeren,
ti prerok jasnih nam vremen!

Leta 1905 so Slovenci slavnostno odkrili Prešernov spomenik na trgu pred frančiškansko cerkvijo v Ljubljani; tam — na današnjem Trimostovju — stoji še zdaj. Ob tisti priložnosti je imel ljubljanski župan, pisatelj Ivan Tavčar, vznesen govor, v katerem je poudaril zlasti to, da

so Slovenci sami s prostovoljnimi prispevki zbrali denar za postavitev spomenika svojemu prvemu pesniku.

Odkritje spomenika 10. septembra 1905 ni bilo samo zadeva književnikov, ampak je bilo pravi politično kulturni dogodek, ki je zajel široke plasti Slovencev inodjenil tudi med ostalimi Slovani. Kako svečano razpoloženje je vladalo zlasti v srcih narodnozavednih izobražencev, nam lepo kaže priložnostna pesem »Pred spomenikom Prešernovim«, ki jo je napisal Anton Medved. Pesem je dolga: obsega 14 kitic šestvrstnic, torej 84 verzov. Značilno pa je, da se vsaka kitica posreduje končuje s Prešernovim ali Prešernovi poeziji podobnim verzom.

ANTON MEDVED:

Pred spomenikom Prešernovim

Pobegnili je noč. S srebrnim pasom
objel je svod nebeški žar svečan.
Prišel je slavja dan. Z mogočnim glasom
pozdravljamo te danes, zarja mila,
ki temno obsijala si razan —

VREMENA KRANJCEM BODO SE
ZJASNILA.

Minil vihar je dolgega stoletja,
odkar otroku v zibelki miru
podarila modrica moč je petja,
preroški vid v bodočih časov vale,
in poezije divnega glasu

IZ SRCA SVOJE SO KALI POGNALE.

Iz srca nikdar mirnega, Prešeren,
ti videc, prerok naš, ti naš poet.
Zavzet poslušaj narod te in veren,
iz spon slovenska dviga se dežela,
spoznava bolj in bolj in ceni svet
OCETOV NASIH IMENITNA DELA.

Temna je bila doba tvojih dnemov.
Ni hotel tujec, znal ni domačin
ceniti vredno neumrlih spevov,
ki vrli so iz duše hrepenenja.
Spoznanja sad okusil si, trpin,
DA LE PETICA DA IME SLOVECE.

Iz trnja venec nosil si, mučenec,
dokler te ni ogrnil grobni molk.
Zdaj lovorjev pokladamo ti venec,
budi h hvaležnosti nas slavna Vila,
vypašanje tvoje tirja nas za dolg:
AL POJEM RES BREZ UPANJA PLACILA?

Prišel je dan. Kako smo ga želeli,
da tvojo režimo in svojo čast!
V slovenski stolici, Ljubljani beli,
razmakne se zapese temne stena,
pokaže spomenika lepo rast,
KI CRKE NOSI TVOJEGA IMENA.

Zastave plapolajo. Pevec glasi
ubrani dvigajo veselje dne.
O da napočijo nam zlati časi,
o da nas vse edinstvo bratska strne,
globoko vtisni vsakdo si v srce
PODOBO TVOJO, KI SE ZDAJ ODGRNE!

Stojiš na skali. Skalnatoznačajan
da roda si ljubezni čuval zar.
Ti nam si gladiš pot, sam nikdar glajen.
S prestola, ki ti muza ga ozirja,
zdaj glej, poetov naših poglavar,
SNEZNIKOV KRANJSKIH SIVGA POGLAVARJA.

Gojiti je začel ledino orno
vodnik po dolgih letih spanja sam.
Pač bilo mu pero je še okorno —
kar tvojega duha odprejo ključki
široko zapuščenih boginj hram —
PRIŽGAL SI, MOJSTER, ZAREK NOVE LUCI.

Z besede gibkim diletom si izklesal
podobe žive nam iz davnih dni.
Občutke mehke zibelke si tesal,
ustvaril nam iz govorice rode
ti jezik, poln miline in moči,
ZATO NAJ TI ZAHLALA NASA BODE.

Srce mladeničev in deklic zornih
ob tvojih pesmicah kako drhti!
V visokih hišah in po kočah bornih
iz prvi vabil glase boš srebrne
in tajnosrečne solze iz oči,
KO DAVNO ROP MI BOMO ZEMLJE CRNE.

Iz daljnih dalj so bratje prihiteli
slovenski počastiti tvoj spomenik.
O dobrodošli tisočkrat! Veseli
obnavljamo ljubav do očetnjave,
budi nam upe tvoj ponosni vzklík:
NAJVEČ SVETA OTROKOM SLISI SLAVE!

Uhaja nam spomin v preteklost davno,
ko čul je glas slovenski daleč tod.
Nesloga strla je kraljestvo slavno.
Tvoj duh ji pesmi govori prosee,
da bi zedinil se slovenski rod,
DA BI VRNILI K NAM SE CASI SRECE.

Kot umetnik izlil je v mrzli kamen
velikega ti genija izraz,
pogled na kip nam neti svetel plamen
ljubezni domovinske v duši živi!
Glas tvojih pesmi, točni tvoj izraz
CASTI NAJ POZNI VNUK, NEPOZAB-LJIV!

Ta dolga, himnična prigodnica Antona Medveda je nastala leta 1905 ob odkritju Prešernovega spomenika v Ljubljani. Dobrih šest let prej, spomladi 1899, je v Ljubljani izdihnil Dragotin Kette, fant, ki je zgodaj dozorel in je v slovenski poeziji zaoral novo, izvirno brazdo — fant z velikimi upi, trezen, moder in umirjen. Tudi Kette se je prišteval med duhovne dediče Prešernove. Kettejeva poetična beseda v kratki pesmi »Francetu Prešernu« je že moderna: v nji utripa srce nove romantike. Tu ni več niti sledu po nekdanji deklamatorski patetiki. V Kettejevi pesmi imamo s skupimi, a izbranimi in pretehtanimi besedami podano Prešernovo življenjsko pot in njegovo intimno poezijo, zraslo iz prestanih bolečin.

DRAGOTIN KETTE:

Francetu Prešernu

Kot svetel kerub duša tvoja sred vtišni
hitela neutolažena,
v obeh globokih ljudskih bolečin
najhušja je bila izražena.
Letela daleko... A kje dobila je
ljubezen zvesto, neomajano?

Vrnila se, težko solzō prelila je
nad domovino, tolikokrat izdajano.
Iz solz pa je vzrastle grm cvetoč.
Vrščič se v šepetu poljubujejo,
v tajinstveni ljubezni vsako noč
predrobni slavčki se tope, vzdihujejo.

Ta pesem je prav primerna, da z njo sklenemo letošnji spominski članek v počastitev pesnika Prešerna. Saj je prvi slovenski klasik s svojo umetnostjo položil tisti znameniti temeljni kamen, na katerem so njegovi pesniški nasledniki zidali hram lepe slovenske besede — in potom nje hram slovenske kulture, ki slavi vsakoletni praznik na 8. februarja, na spominski dan Prešernove smrti.

Prof. Vinko Belčič

POD ČRTO

Zemeljski raj na Kitajskem

Publicist Valentin Cu, ki živi v Hongkongu in ki dobro pozna razmere na Kitajskem, je pred časom objavil zanimiv članek, v katerem prikazuje vzroke, zaradi katerih preti Kitajcem usako leto lakota. Zamislili komunističnih poglavarjev, ki hočejo čez noč dvigniti življenjsko raven, mnogokrat spravijo državno bilanco v še hušji pasivo. To so iste napake, čeprav v mnogo večjem merilu, ki so jih zagrešili po vojni v Jugoslaviji in zaradi katerih se po osemnajstih letih ne čuti povečanje blaginje, ki vlada v svobodnem svetu.

V tretjem stoletju pred Kristusovim rojstvom je vladar neke kitajske pokrajine, kjer je vladala huda lakota, zaprosil za nasvet modreca Menciusa. Vladar je poskušal vse mogoče, da bi obvaroval ljudstvo pred lakoto. Toda kljub vsem ukrepom se prebivalci niso mogli niti enkrat na dan zadostno nasititi. Vprašal je torej modreca, naj mu pove, kaj mu je storiti. Mencius mu je dejal: »Če boste gojili primerne kulture, bo hranje še ostajalo. Če ne boste v morje spuščali preozko spletenih mrež, tedaj bo dovolj rib za vse. Če boste sekali pametno, tedaj bo dovolj lesa. Toda vaši psi in prašiči žro žito, ki je namenjeno ljudem in vi ne napravite ničesar, da bi to preprečili. Ljudstvo umira od glada in ne odprete svojih žitnic. Vem, da mi boste odgovorili: »Toda za tako stanje nisem jaz kriv, kriva je letina!« Podobni ste morilec, ki se izgovarja rekoč, nisem jaz kriv, pač pa bodalo.«

Dvaindvajset stoletij kasneje se Mao Tse Tung na vse načine trudi, da bi zagotovil državljanom dovolj hrane. Tudi on se sprašuje, zakaj grozi njegovemu ljudstvu lakota. V desetletju 1949/59 je proizvod-

nja živil sedemkrat prekosila narastek prebivalstva. Tudi pri najhušjih naravnih katastrofah bi zaloge morale zadostovati. Zakaj torej Kitajcem vedno preti lakota? Če hočemo odgovoriti na to vprašanje si moramo vsaj bežno pogledati tradicionalno kitajsko ekonomijo, in po drugi strani komunistični program, ki so ga izdelali partijski voditelji po letu 1949.

Kitajska zemlja je vsekrajep idealna za kmetijstvo. Dežela je hribovitejša od Združenih držav, Sovjetske zveze ali Indije. 70% njene zemlje se nahaja nad 900 metri nadmorske višine, medtem ko je samo 15% zemlje pod 500 metri. Obdelane zemlje pa je samo 10%. Zgodovina Kitajske pravi, da je bilo od Kristusovega rojstva do danes 1397 suhih letin in prav toliko poplav. Veliki Yang-tse, ki je tretja najdaljša reka na svetu in v bližini katere živi dobra polovica Kitajcev je zaznamoval 242 poplav in ravno toliko suhih letin v 265 letih.

Ce tem naravnim pojavom pristojem še pečene viharje v vzhodno-severnih pokrajinah in tajfune, ki divjajo na obalah, potrese, kobilice in drugi mrčes, lahko razumemo, da je življenje kitajskega kmeta težko. Poplave leta 1887 so zahtevale en milijon mrtvih, 800.000 ljudi je izgubilo življenje pri potresu leta 1956. Poleg tega pa je na Kitajskem zaradi stletnega razgledovanja le malo dreves. Gozdovi se razširjajo samo na desetem delu celotne površine. Zaradi tega zemlja ni trdna in jo voda kaj lahko odplavi. Drugi pomembni faktor predstavlja krhkost obrambnih naprav proti poplavam. Yang-tse je najbolj umazana reka na svetu. Vodovje prenaša na milijone in milijone kubičnih metrov blata, kar pripomore pri razdiralnem delu v trenutkih poplave. Vodna gladina se stalno dviga, kajti blato se usede na dno in struja postaja višja. Zaradi tega je velika kitajska reka v teku stoletij že nešteto krat spremenila svoj tok.

Ker je po zgodovinskih ugotovitvah Kitajska dežela naravnih katastrof, bi lahko

zašli v napačno razlago, da je treba pomovati sedanjo krizo v luči narmalnega neugodnega položaja. Toda taka razlaga ne bi bila točna. Peking vztraja na trditvi, da so lakote krive naravne nesreče in slabe letine. Pri tem pa skuša mimetizirati druge važne faktorje. Sedanja kriza ne smemo toliko pojmovati v luči naravnih katastrof kot v luči napak, ki jih je zakrivila prav ona burokracijska partije, ki je tako budna, ko je treba paziti na delovanje ljudstva, vendar pa toliko neobčutljiva za ukrepe, ki jih narekuje zdrava pamet. Velika večina omenjenih poplav in suhih letin v zadnjih letih so direktno ali indirektno zakrivila psevdonastavne metode, s katerimi skuša partija dvigniti kitajsko kmetijstvo.

Od leta 1949, ko so prišli komunisti na oblast se je obsežnost zemeljske površine, ki so jo zadele naravne nesreče hudo povečala. Leta 1950 je znašala površina za naravnimi katastrofami prizadete dežele 52.000 kvadratnih kilometrov, leta 1954 116.000 kvadratnih kilometrov, dve leti kasneje že 152.000 kvadratnih kilometrov, leta 1959 428.000 kvadratnih kilometrov, leto kasneje pa celo 600 tisoč kvadratnih kilometrov.

Danes ne moremo več govoriti o prehodnih naravnih katastrofah, ki so zadele razne kitajske province, pač pa o izčrpanosti zemlje in prebivalstva v državnem merilu. Do takšne katastrofe pa je prišlo desetletna pekinška protičloveška in protinaravna politika. Iskanje kitajskih komunističnih pravokov, da bi našli pravi način za izboljšanje kmetijstva je popolnoma propadlo. V začetku so komunisti skušali uresničiti ogromen načrt za mehanizacijo v kmetijstvu po vzorcu ameriške in sovjetske proizvodnje. Toda Združene države imajo mnogo zemlje z zelo malo prebivalci, medtem ko je položaj na Kitajskem prav obraten. ZDA imajo 5 milijonov, Sovjetska zveza 1,7 milijona, Kitajska pa si je izdelala 33.500 traktorjev, od katerih je 6.700 neuporabnih. Stevilka

pa predstavlja samo štiri odstotke števila, ki so si ga v prvem času zadali kitajski komunisti za rešitev kmetijskega vprašanja. Oktobra 1. 1957 je »Ljudski dnevnik« moral priznati: »Prezgodaj je, da bi lahko mislili na mehanizacijo v kmetijstvu. Nikakor še nimamo dovolj petroleja in tudi živine je premalo. Jeklo je drago, strošek za traktorje pa prevelika. Prešli so zato na zamisel polovične mehanizacije, kar pomeni, da so kmetijstvo opremili z izboljšanimi kmetijskimi pripravami. »Izumlili so dvorezni kovinski plug. Z veliko propagando so jih izdelali leta 1956 3,5 milijonov, leta 1957 kar 6 milijonov. Toda ponovno so se »astrokovnjaki« usteli. V praksi se je izkazalo, da so plugi pretežki za oranje na riževih poljih. Poleg tega pa so bili slabo in površno izdelani. Na mnogih novih plugih so manjkali celo vijaki in podobno. Kmetje so se tedaj uprli in jih niso hoteli uporabljati, zaradi tega so jih preimenovali v »speče pluga«. Pekinski voditelji pa so zagrozili kmetom s protikupekli, imenovali so jih za konservativce, ki se ne nočejo prilagoditi novim izboljškam.

V zadnjih časih pa so režimovci prišli na novo zamisel. Kmetje obdelujejo zemljo z lopatami, motikami in drugimi ročnimi pripomočki ki izdelujejo v seriji. Toda izdelava je zelo površna. Poglejmo si, kaj je pred kratkim pisalo o tej zadevi glasilo »Ljudski dnevnik«. »Kje so isti časi, ko je lopata služila trem generacijam. Posestniki so čuvali svoje orodje, ga popravljali in pazili nanj. Dandanes pa lopata komaj vzdrži eno samo letino, posebno v primerih, ko je izdelana z jeklom »zadružne proizvodnje«. Kmet, ki ni lastnik lopate je ne popravlja in ne čuva. Iz vseh teh razlogov se večkrat dogaja, da se mnogo orodja izgubi ali pozabi na poljih, kjer jih dež, sneg in veter dokončno uničijo.« Ko je propadel načrt za mehanizacijo v kmetijstvu, so se kitajski komunistični »astrokovnjaki« spravili na vprašanje gnojil.

Po zimi leta 1957 se milijoni in milijoni in milijoni kitajskih kmetov odpravljajo na takoiimenovani »gnojilni pohode«. Ob zvčkih gongov, bobnov, vihranju rdečih zastav nosijo kitajski kmetje prepevajoč svoje ostanke v vseh mogočnih posodah na zemljo. Te brigade pobirajo blato 700 milijonov ljudi, 265 milijonov domačih živali, očistijo greznice, postrgajo rečno blato, pepel in tovarniške odpadke. Toda vse to še ni zadostovalo. Režim se je vrnil na proizvodnjo umetnih gnojil. Rdeča Kitajska proizvaja letno 3 milijone ton kemičnih gnojil. Da bi pa umno pognojili vso zemljo bi potrebovali vsaj desetkrat več. Ker Peking torej ne more zgraditi dovolj tovarn, izsolati v kratkem času dovolj specializiranega osebja in imeti na razpolago dovolj potrebne materije, se mora posluževati naravnih gnojil. Poleti 1948 se je partija še s posebnim zanimanjem vrgla na preučevanje kmetijskega vprašanja. Ukazali so, da je treba mnogo globlje orati in sejati gosteje. Toda na ta način bi morali poskrbeti tudi za gnojila. Partija si je mislila, da bo narava sama uredila položaj, v katerega so nesposabno zabredli. Rezultat je bil, da se je zemlja kaj hitro izčrpala, mnoge rastline pa so izumrle. Oktobra 1959 je Peking moral priznati: »To, kar smo si pridobili nikakor ne izpolnjuje onega, kar smo izgubili!«

Izredno veliko škodo pa je napravila takoiimenovana »kampanja za prideleke. Gonja se je izrodila v pravo bitko proti kmetijstvu, ribolovu, živinoreji in gozdarstvu. Rezultat je bil, da se je proizvodnja živil zmanjšala. Komunistični režim je bil prisiljen napraviti koraka nazaj. »Vse svoje sile potrosite za proizvodnjo živil« se je glasila nova zapoved. Partijska vodstva so zato zaukazala, da je treba požgati nasade čaja, konoplje, bombaža in drugih tekstilnih rastlin. Na pogoriščih pa so nasadili riž pšenico in podobno. Toda njive niso bile pripravljene na tovrstno setev, zato so slabo obrodile.

(Nadaljevanje priložnosti)

Iz tržaške občinske sejne dvorane

Skupna slovenska lista se bori za zaščito slovenskih pravic v novoustanovljeni deželi Furlanija-Juljska krajina. Intervencije predstavnika SSL v korist okoliških vasi.

Svetovalec »Skupne slovenske liste« dr. Teofil Simič je ob priliki dokončne odobritve ustavnega zakona, ki predvideva ustanovitev dežele s posebnim statutom Furlanija-Juljska krajina, ki jo predvideva 116. člen ustave, prav iz tržaške občinske seje, ki je bila 4. februarja 1963, naslednje izjavo:

»V imenu Skupne slovenske liste pozdravljam ustanovitev dežele s posebnim statutom Furlanija-Juljska krajina, ki jo predvideva 116. člen ustave. Deželna ureditev predvsem omogoča večje sodelovanje prebivalstva pri javnih zadevah. V njem okviru se bodo lahko hitreje, prav in neje in pristojneje reševala socialna, gospodarska, kulturno-prosvetna in upravna vprašanja, spadajoča v njeno področje. Ker ima dežela zakonodajno moč v industrijskih in kmetijskih vprašanjih, bo lahko opravljala uspešno delo na teh področjih, ki zelo zanimajo tudi slovensko prebivalstvo, ustvarila možnost za novo zaposlitev in tako odpravila izseljevanje. Industrija in kmetijstvo se morata razvijati v širšem okviru Skupnega evropskega tržišča ter iskati nove trge za izvoz.

Skupna slovenska lista je zadovoljna z ustanovitvijo nove dežele še iz nekega posebnega razloga. Ob tej priložnosti imam za potrebno poudariti, da je ustavodajna skupščina predvidela v členu 116 ustave POSEBNI statut za nekatere dežele ne samo zaradi njihovega specifičnega geografskega položaja, TEMVEČ TUDI ZATO, KER ŽIVIMO TAM NARODNE MANJŠINE, katerim so v členu 6. ustave predvidene posebne norme za njihovo zaščito. Člen 3. posebnega statuta sicer določa, da se v naši deželi prizna enakost pravic in ravnanja vsem državljanom katerekoli etnične skupine ter zaščita njihovih etničnih in kulturnih značilnosti, nima pa žal STVARNIH določil za izvajanje splošnih smernic, vsebovanih v ustavi in posebnem statutu. Posebni statut za deželo Tridrentinsko-Južni Tirol na primer predvideva posebna zastopstva nemške jezikovne skupine v šolski upravi (čl. 15), v deželnih organih (čl. 24 in 30) ter v pokrajinskih organih (čl. 43 in 44). Tu opazimo očitno razliko v našo škodo.

Upamo, da bo deželni svet izpolnil te vrzeli in podrobneje sprejel vsa zakonska določila za dejansko zaščito slovenske narodne manjšine po zaslišanju mnenja njenih predstavnikov.

Ta določila bi morala upoštevati zlasti naslednje zahteve slovenske manjšine:

1. Pripadniki manjšine smejo uporabljati slovenščino v osebnih in uradnih odnosih s političnimi, upravnimi in drugimi predstavniki oblasti;
 2. V organih deželnih, pokrajinskih in občinskih uradov naj se postavi ustrezno število funkcionarjev, ki polnoma obvladajo oba jezika. Njim mora biti rezervirano določeno število mest pri razpisovanju natečajev;
 3. Slovenski etnični skupini je treba zagotoviti primerno predstavništvo v deželnem svetu in njegovih komisijah;
 4. Na področjih, kjer bivajo Slovenci, naj se uvedejo poleg italijanskih tudi slovenski napisi;
 5. Zajemljaj naj se enakopravno ravnanje vzgojnim, kulturnim, dobrodelnim in športnim organizacijam manjšine;
 6. Prepričati se mora sistematično in umetno spreminjanje narodnostne sestave krajev, v katerih živi manjšina.
- Prepričan sem, da ta predlog v ničemer ne škoduje pravicam in koristim večinskega naroda. Višje koristi italijanske republike zahtevajo, da na vzhodni meji vlada mir in sodelovanje med obema narodnostima skupinama. To se bo lažje doseglo, če slovenska manjšina ne bo imela občutka, da je ogrožena, temveč ako se

bo zavedala, da ji je zagotovljen nemoten vsehstranski razvoj.

Nadalje je predstavnik SSL vprašal odgovornega odbornika, kako je z gradnjo javnega kopališča v Bazovici, popravilom vaskih cest in razsvetljavo na cesti proti Lipici in Lokvam. Istočasno pa je ponovno pismeno interveniral, da se čimprej uredi kanalizacija v zgornjem delu Bazovice. Bazovci namreč čakajo že od leta 1961, ko je dr. Simiču uspelo, da je občinska uprava izdelala načrt, da načrt del odobri tudi Tehnični urad. Dr. Simič je dobil zagotovilo, da bo dobil odgovor na vprašanje pri prihodnji seji.

Seja tržaškega občinskega sveta se je nadaljevala v ponedeljek 11. t.m. Odbornik za javna dela je zagotovil dr. Simiču, da bodo čim prej začeli z gradnjo javnega kopališča v Bazovici, ki bo služilo tudi prebivalcem Padrič in Gropade. Istočasno pa se bodo pričela tudi ostala dela za popravitev cest in ureditev kanalizacije v vasi.

Nadalje je svetovalec »Skupne slovenske liste« zahteval še pojasnilo v zvezi z deli občinske ceste, ki vodi proti Lonjerju.

Iz dolinske občine

Prejeli smo. Pred nedavnim so občinski uslužbenci razdelili občanom formularje za prijavo občinskih davkov. Ne malo smo se začudili, ko smo videli, da so formularji izključno v italijanski. Kolika nerodnost! Torej se sami odpovedujemo pravici dvojezičnosti tudi tam, kjer bi jo lahko uvažali. Nikakor ne moremo razumeti, zakaj

je občinska uprava dala ponatisniti formularje izključno v italijanskem jeziku, saj prav dobro ve, da naši ljudje bolje razumejo svoj materin jezik. Ni nam znano, ali so prišla kaka nova določila, da je treba formularje natisniti zgolj v italijanski. Če to res pa nam ni znano, da bi občinska uprava povzela ukrepe, ki naj krivično uredbo spremenijo.

Ne moremo tudi razumeti, kdo bo imel od tega ukrepa korist. Občina prav gotovo ne. Pri neodobranju v italijanski natisnjenih formularjev nas ne vodi zgolj narodnostna težnja, pač pa vidimo pri tem tudi nepotrebne izdatke. Slabo izpolnjeni formularji bodo romali na občinski davčni urad v nezadovoljstvo vseh. Dolica

† Jože Kosovel

V sredo je preminul prof. Jože Kosovel predsednik Narodne in študijske knjižnice. Pokojnik je bil na Tržaškem dobro poznan, saj je že v času med obema vojnima deloval pri raznih tukajšnjih prosvetnih organizacijah. Bil je sodelavec dr. Lava Cermelja, ki je bil duša raznih napolnjenih ilegalnih šol in tečajev. Leta 1941 je bil obsojen od posebnega fašističnega tribunala na 15 let zapora. Po drugi svetovni vojni pa je deloval pri prosvetnih organizacijah, ki so veljane v »Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo«.

Sožalje

V četrtek zjutraj je umrla g. Edica Regent por. Starc, žena znanega raziskovalca in kandidata »Skupne slovenske liste« dr. Milana Starca. Zalujočim izreka iskreno sožalje uredništvo in uprava »Demokracije« ter Svet »Skupne slovenske liste«.

Smrtna nesreča v Nabrežini

Na železniškem prehodu Nabrežina-Šempolaj se je smrtno ponesrečila učiteljica Vladimira Terčon

V četrtek 31. januarja se je v Nabrežini zgodila grozna nesreča, v kateri je izgubila življenje komaj šestindvajsetletna učiteljica Vladimira Terčon iz Nabrežine-Kamnelomi.

Pokojna Vladimira se je vračala iz Praprota, kjer je poučevala na gospodinjstvem tečaju. Ker je bilo mrzlo vreme se ni popeljala v Praproto kot običajno z »Vespo«, pač pa jo je popeljal tja in nazaj njen zaročenec Herman Peric iz Sestljana z avtomobilom. Ko sta nazaj grede privozila do prehoda čez železnico, sta se tu morala ustaviti, kajti zapornice so bile spuščene. Peric je ustavil avtomobil in čakal, da se zapornice dvignejo. Bilo je okrog 21.30, ko je privozil brzec Dunaj-Trst in voznik je menil, da se bodo zapornice kmalu dvignile in je zato pripravil avtomobil za odhod. Toda zapornice so ostale zaprte, kajti takoj za brzim vlakom je pripeljal tovorni iz Trsta proti Opčinam. Kaj se je zgodilo nihče točno ne ve. Ker je imel Peric avto pripravljen za odhod je bil verjetno motor v prvi postavi, zaporé spuščene, avtomobil pa je držal na mestu le z nežno sklopko. Ko je tovorni vlak pripeljal po tiru, je vozniku najbrže zdrsnila noga s sklopke in avtomobil se je pognal naprej. Avto je najprej prebil spuščeno zapornico in nato tresel v drveči vlak. Takoj po udarcu je Perica vrglo iz avtomobila, medtem ko je Vladimiro Terčon skupno z avtomobilom potegnil vlak s seboj. Težina vagonov je zdrobila avtomobil, ga perezala in zmečkala. V že-

leznem objemu železa in pločevine je zmečkalo tudi nesrečno Vladimiro. Nihče od spremeljevalcev vlaka, niti železniški čuvaj, ki je bil na nasprotni strani se ni zavedel, kaj se je zgodilo. Sele ko je bil vlak daleč je železniški čuvaj z grozo opazil ostanke razbitega avtomobila. Takoj je poklical na mesto nesreče rdeči križ in orožnike. Perica ki je ležal na progi so odpeljali z avtomobilom rdečega križa v bolnico, kjer so ugotovili manjše poškodbe in hud živčni napad. Voznik je kmalu spoznal, kaj se je zgodilo in da

nesrečne Vladimire ni več. Orožniki so medtem skrbno preiskali progo, kjer so našli truplo pokojnice, ki so ga odpeljali v mrtvašnico v Nabrežini. Prihiti so tudi gasilci, ki so pobrali ostanke avtomobila in spravili podrtjo na kup ob tiru. Kdor je šel naslednji dan mimo je zagledal pred sabo grozoten prizor.

Naslednji dan so truplo pokojnice odpeljali v beli krsti na njen dom. Od petka do sobote se je vrstilo veliko število ljudi, znancev in prijateljev, ki so hoteli Vladimiro zadnjič videti.

Pokojnica zapušča žalostnega očeta Alfonza iz znane Terčonove družine iz Mavhinj in mlajšega brata. Mati jim je umrla pred petnajstimi leti. Od takrat dalje je Vladimira po svojih močeh v prostih urah gospodinjila. Kljub temu pa je maturirala na slovenskem učiteljskem v Trstu. Ni ji uspelo sicer, da bi dobila stalno službo, vendar pa je večkrat nadomeščevala odsotne učitelje. Tudi sedaj je poučevala v Šempolaju. Toda bila je vztrajna. Izpolnila se je v gospodinjstvu in vodila razne gospodinjstve tečaje po bližnjih vaseh. Trenutno je poučevala gospodinjstvo na Proseku in v Praprotu. Zanimala se je tudi za službo na pošti. Udeležila se je natečaja in ga izdelala z dobrim uspehom, saj je bila ocenjena z 21 točkami na 24 možnih. Upala je, da ji bodo v kratkem dodelili mesto na pošti, toda usoda je prekržila njene načrte in zapustila v neizmerno žalost očeta, brata, sorodnike in vse, ki so jo poznali. Bila je pri vseh priljubljenja zaradi svoje prirodnosti in marljivosti. Kakšen ugled in priljubljenost je uživala pri naših ljudeh se je tudi opazilo na pogrebu, ki je bil v soboto popoldne. Ze v Nabrežini se je zbralo pred hišo žalosti ogromno ljudi, ki so jo hoteli spremiti na zadnjo pot. Krsto so na ramenih mlade-

TRADICIONALNI DOBRODELNI PLES SDD

Mnogo let je minilo, odkar je Slovensko dobrodelno društvo zaoralo prvo brazdo na družabni ledini, ki jo je pustila med tukajšnjimi Slovenci druga svetovna vojna. Družabno življenje tržaških Slovencev, ki je bilo nekaj tako razgibano in na zavidljivi višini in po katerem je čutila slovenska javnost zgoščeno potrebo, je popolnoma zamrlo. Zato moramo dati vse priznanje odboru SDD, da mu je uspelo oživeti po tolikem mrtvili družabno tradicijo in vtisniti tej svoji iz leto v leto ponavljajoči se plesni prireditvi važen reprezentančni značaj.

Letošnja pustna sezona zamejskih Slovencev se je uradno odprla v soboto 2. februarja v največjem tržaškem hotelu z XII. dobrodelnim plesom, ki je privabil v razkošno razsvetljene prostore vse najvidnejše predstavnike našega življa iz gospodarskih, kulturnih in političnih krogov, poleg vseh mlajših in starejših prijateljev in podpornikov SDD.

V zadoščenje prirediteljev so bili prisotni tudi člani jugoslovanskega konzularnega zastopništva, kakor tudi številno predstaništvo naših goriških rojakov, ki se niso ustrašili pesimističnih napovedi vremenskih prerokov, ki so obetali mnogo snega in mraza, da doprinešjo svoj delež k socialno-narodnostni akciji, ki si jo je zastavilo, med drugimi nalogami SDD v Trstu.

Razveseljivo je, da se naša mladina — posebno visokoleska, kateri je usojeno nadaljevati slovensko tržaško tradicijo — odzove v vedno večjem številu povabilu te naše dobrodelne ustanove, saj je vendar dobiček plesa namenjen podporam učeče se slovenske mladine.

Domača slovenska vzdušnost, ki je tako značilna za to prireditve in neprisliljeno ter veselo razpoloženje starih znancev in prijateljev, ki se znova in znova srečujejo na najstarejšem tradicionalnem plesu, kakor je to ugotovil predsednik SDD dr. Rudolf Marc v kratkem inter-

vjuju za slovensko postajo tržaškega radia, izpričuje, da v našem človeku, naj bo to razumnik ali preprost človek, ni zamisl smisel za razgibano in vedro zabavo ter pristno družabnost starega domačega kova, ki nam jo marsikateri naših someščancv zavid.

Lovoriko kraljice večera je odnesla zala in elegantna zastopnica openskih deklet, gđc. Križničeva, ki ni imela po velikem številu prejetih nageljnov posebne konkurence.

Kakr vsa povojna leta je XII. ples SDD žel obilo odobranja od strani vseh prisotnih in vsestranski uspel, ker kakor vedno presega okvir običajne plesne zabave.

Ko so v zgodnjih jutranjih urah utihnili zadnji akordi orkestra, se skoraj nismo zavedli, da je zabave konec in ko smo se razhajali, malce zaskrbljeni zaradi zapadlega snega, toda zadovoljni in razigrani, smo si prisrčno voščili »Nasvidenje na XIII. dobrodelnem plesu prihodnje leto«.

D A R O V I

V spomin pokojnega Lojzeta darujeta njegova najstarejša 5.000 Lir za SDD. Najlepša hvala!

Odgovorni urednik:

SASA RUDOLF

Tiskarna Adria, d.d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
CENA: posamezna številka L 30.—
Naročnina:
mesečno L 50.— — letno L 600.—
Za inozemstvo:
mesečno L 90.— — letno L 1000.—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223

dr. Jože Vrtovec jr.

SPECIALIST

ZA ZOBNE IN USTNE BOLEZNI
asistent na zobozdravniški univerzitetni kliniki v Padovi

SPREJEMA V TRSTU
UL. CARDUCCI vogal UL. MILANO
TELEFON 68349

Slovenska
knjigarna

„PREPOROD“
„LA RENAISSANCE“

IMPORT - EXPORT

30, Rue Longue Haie
BRUXELLES - 5
BELGIJA

Prodaja in kupuje nove ter
antikvarne knjige v slovenskem in drugih jezikih.

Posreduje naročila revij.
Dobavlja gramofonske plošče

Adolf Pertot - šestdesetletnik

V krogu svoje družine je v teh dneh praznoval svojo šestdesetletnico g. Adolf Pertot iz Nabrežine. Slavljence je dobro poznal ne samo v domačem kraju, pač pa tudi po drugih vaseh, saj se je dolga leta udeleževal na prosvetnem in političnem polju. Že kot mlad fant se je zanimal za prosvetno delo. Takoj po prvi svetovni vojni je aktivno sodeloval pri takratnem narodnem društvu »Javna ljudska knjižnica«, posebno pri dramskem odseku. Ko so fašisti razpustili slovenska društva na Primorskem se je v Trstu vpisal na tečaj za pevovodje. Ko je dovršil tečaj leta 1928 je prevzel mesto pevovodje in organizista pri cerkvenem pevskem zboru, katerega je vodil skoraj petindvajset let. Pri pevskih vajah je za časa pok. župnikov Vodopivca in Grbca poučeval nabožne pesmi. Toda pri vseh vajah je našel tliko časa, da je vadil tudi narodne pesmi, kar je priklicalo k zboru čedno število fantov in deklet. Nabrežinci smo tako prepevali slovenske pesmi, kljub strogi nadzorstvu fašističnih oblasti. Slovenska pesem pa ni ostala samo za vrati prostorov, kjer je imel cerkveni zbor svoje vaje. Člani pevskega zbora so navdušeno prepevali slovenske pesmi tudi na raznih zasebnih družabnih prireditvah; na izletih in romarjih. Vse po zaslugi našega slavljence.

Toda fašisti so budno pazili na delovanje našega pevovodje in nekega oktobrskega dne leta 1940 so ga aretirali in internirali v mestu Ariano Iripino v bližini Avellina. Tam so ga zadržali do konca meseca marca 1941, nato pa so ga za nekaj časa izpustili. Toda kot se je godilo pred

internacijo so ga tudi po njej večkrat zaprli za nekaj dni in ga nato izpustili. Aprila 1943 so ga spet internirali, tokrat v Fossalonu v Furlaniji. Tu je ostal do propada italijanske armade 8. septembra.

Končno so ga Nemci z drugimi vaščani februarja 1944 odpeljali na prisilno delo v Nemčijo, kjer je delal v bližini Passau-a, kasneje pa tudi v Düsseldorfu v Porenju. Septembra 1945 se je vrnil domov, kjer je prevzel svoje mesto pri cerkvenem pevskem zboru, nato pa tudi vodstvo takratnega prosvetnega društva, ki je bilo ustanovljeno pod okriljem narodnoosvobodilnega odbora. Toda Adolf Pertot tu ni mogel vztrajati, ker se ni strinjal s komunistično linijo takratnih voditeljev. Odpovedal se je torej vodstvu tega zbora in ostal zvest cerkvenemu.

Ko smo ustanovili Slovensko demokratično zvezo je slavljence takoj spoznal, da je to naša narodna organizacija, kateri po svojem prepričanju spada. Bil je med prvimi člani SDZ in se je udeležil tudi ustanovnega občnega zbora naše organizacije. Od tedaj pa do lanskega leta je bil član širšega in ožjega odbora tržaške SDZ. V Nabrežini pa je bil eden glavnih stebrov tukajšnjega odseka naše politične organizacije. Tudi pri pevskem društvu »Avgust Tancev« v Nabrežini je ves čas od ustanovitve ne samo sodeloval kot član pevskega zbora, pač pa je bil eden glavnih vodilnih odbornikov.

K jubileju mu vsi prijatelji iz Nabrežine in Trsta iskreno čestitamo in kličemo: Bog Te živi še na mnoga, mnoga leta!

Prijatelji

ZAHVALA

Ob težki izgubi našega ljubljene

Jožeta Slame

se toplo zahvalujemo vsem, ki so dragemu pokojniku izkazali poslednjo čast in ga spremili k večnemu počitku. Posebna zahvala č.g. Antonu Resenu, članom Radijskega odra, vsem zvestim in vdanim prijateljem in znancem, darovalcem vencev in cvetja.

Trst, 11. februarja 1963.

ZALUJOČA DRUZINA

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA
GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. 38045 - 38101

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

POZOR! Potujete v Rim?

Prenočišče, hrana, ogled Rima itd., vse te skrbi bodo odveč, če se boste obrnili na:

Hotel-Penzion BLED
Via Statilia, 19 - Telefon 777-102 - RIM

Se priporoča in pozdravlja, Vaš rojak VINKO A. LEVSTIK

Izrežite in shranite! - Pišite nam za cene in prospekte!